

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. Αγροτική μεταρρύθμιση: σελ. 42

<<Τον 19^ο αιώνα καθώς η κατοχή γης έπαυε προοδευτικά να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού -ταξικού- κύρους, άνοιξαν οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση. Την κατάργηση δηλαδή των μεγάλων ιδιοκτησιών και την κατάτμηση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες>>.

β. Πεδινοί: σελ. 77

<<Πολιτική παράταξη μεγάλης απήχησης που συγκροτήθηκε στην Εθνοσυνέλευση του 1862-1864. Οι πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη, ο οποίος υπονόμει τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Με παρεμβάσεις στο στρατό επιχείρησε τη δημιουργία σώματος «πραιτωριανών» για να εξασφαλίσει την παραμονή του στην εξουσία. Εμπόδιο στις επιδιώξεις του στάθηκαν πολιτικές ομάδες και θεσμοί. Ο Βούλγαρης έβρισκε οπαδούς ανάμεσα σ' εκείνους που είχαν διοριστεί παράνομα στο στρατό ή στο δημόσιο, και φοβούνταν μη χάσουν τη θέση τους σε περίπτωση επικράτησης συνθηκών κοινοβουλευτικής νομιμότητας, σε άνεργους πτυχιούχους και στους μικροκαλλιεργητές. Ο λαός συμμετείχε ενεργά στη συγκρότηση αυτής της παράταξης>>.

γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας: σελ. 248

<<Το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, που είχε ιδρύσει το 1682 ο μεγάλος Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης και λειτούργησε παρά τις αντιξοότητες μέχρι το 1922, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική και ηθική ανάπλαση των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης>>.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Σελ. 220 <<Η ευτυχής για την Ελλάδα έκβαση των Βαλκανικών πολέμων έδωσε και στο Κρητικό Ζήτημα την οριστική λύση του. Με το άρθρο 4 της Συνθήκης του Λονδίνου (30 Μαΐου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από όλα τα δικαιώματά του στην Κρήτη, την οποία παραχωρούσε στις Μ. Δυνάμεις της Ευρώπης. Με ιδιαίτερη συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας (14 Νοεμβρίου 1913) ο σουλτάνος παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμά του στην Κρήτη, η οποία έτσι εντάχθηκε στην ελληνική επικράτεια ως οργανικό και αναπόσπαστο τμήμα της. Οι Μ. Δυνάμεις αποδέχθηκαν σιωπηρά τη λύση αυτή, δηλώνοντας απλώς ότι έλαβαν γνώση των ενεργειών της ελληνικής κυβέρνησης.

Ένα μήνα αργότερα, την 1η Δεκεμβρίου 1913, κηρύχθηκε και επίσημα η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, με την παρουσία τού τότε βασιλιά Κωνσταντίνου και του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου. Η ελληνική σημαία υψώθηκε στο ιστορικό φρούριο του Φιρκά και, στη θέση, όπου άλλοτε κυμάτιζε η τουρκική σημαία, στήθηκε μαρμάρινη επιγραφή, που έγραφε:

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

1669-1913

ΗΤΟΙ, 267 ΕΤΗ, 7 ΜΗΝΕΣ, 7 ΗΜΕΡΑΙ

ΕΤΗ ΑΓΩΝΙΑΣ>>

ΘΕΜΑ Β2

Σελ. 165<<Η διάσταση προσφύγων και γηγενών εκφράστηκε κυρίως:

Στην οικονομική ζωή. Υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, στην ιδιοκτησία της γης και σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Στην πολιτική ζωή. Πριν ακόμη από την παροχή στέγης και εργασίας, οι πρόσφυγες απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου τόσο ως ψηφοφόροι όσο και ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί. Οι αντιβενιζελικοί και ο αντιβενιζελικός τύπος καλλιεργούσαν το μίσος εναντίον τους.

Στην κοινωνική ζωή. Οι πρόσφυγες που κατοικούσαν στους συνοικισμούς ήταν απομονωμένοι, δεν είχαν συχνές επαφές με ντόπιους και προτιμούσαν να συνάπτουν γάμους μεταξύ τους. Δεν συνέβαινε το ίδιο με τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μέσα στις πόλεις ή τα χωριά. Ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η εκκλησία και κυρίως η γειτονιά έδιναν ευκαιρίες επικοινωνίας με τους ντόπιους. Σιγά-σιγά άρχισαν να συνάπτονται μικτοί γάμοι, που με την πάροδο του χρόνου γίνονταν όλο και περισσότεροι.

Η αντίθεση μεταξύ προσφύγων και γηγενών, σε ελάχιστες περιπτώσεις πήρε τη μορφή ανοικτής σύγκρουσης. Ο όρος «πρόσφυγας», όμως, είχε στην κοινή συνείδηση υποτιμητική σημασία, για πολλά χρόνια. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προσφύγων και γηγενών έπαψε να υπάρχει μετά τη δεκαετία του 1940. Αλλά και από πιο πριν οι πρόσφυγες πρώτης γενιάς και αργότερα τα παιδιά και τα εγγόνια τους συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες στη νέα πατρίδα τους>>.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με την ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, το θέμα της δημιουργίας κεντρικής τράπεζας, αλλά και τραπεζικού συστήματος αντάξιου εκείνων που λειτουργούσαν στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, αποτέλεσε κεντρικό σημείο στους κυβερνητικούς σχεδιασμούς. Το 1841 ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα, ενώ έναν σχεδόν αιώνα μετά, το 1927, η κεντρική κρατική τράπεζα, η Τράπεζα της Ελλάδος.

α) Το μεγάλο βήμα έγινε το 1841, με την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας. Τα κεφάλαια για την ίδρυσή της προήλθαν κυρίως από το εξωτερικό, ενώ έντονη ήταν η παρουσία κρατικών παραγόντων στις ιδρυτικές διαδικασίες. Πράγματι, το κείμενο Α επισημαίνει πως με βασιλικό διάταγμα της 30ης Μαρτίου 1841 ιδρύοταν η Εθνική Τράπεζα στην Αθήνα, ιδιοκτησίας μιας εταιρίας μετόχων. Μάλιστα, το ίδιο κείμενο συμπληρώνει πως το αρχικό της κεφάλαιο, 5.000.000 δρχ., θα διετίθετο σε 5.000 μετοχές των 1.000 δρχ. και έφθασε σε 1.468.000 δρχ. συνολικά. Οι κύριοι μέτοχοι

της Τράπεζας ήταν ο κεφαλαιούχος Εϋνάρδος και όπως προσθέτει το παράθεμα αγοράστηκαν από τον τραπεζικό οίκο του Εϋνάρδου (300), το ελληνικό κράτος (20% του αρχικού κεφαλαίου), δηλαδή τουλάχιστον 1.000 μετοχές από τις 5.000 θα αγόραζε το κράτος., το οποίο τελικά απέκτησε σύμφωνα με την πηγή 600. Επίσης, Έλληνες έμποροι και επιχειρηματίες της διασποράς, όπως οι αδερφοί Ζωσιμάδες που απέκτησαν 250 και ο Κ. Βράνης τις 150, ξένες προσωπικότητες από το χώρο της οικονομίας αλλά και της πολιτικής, όπως ο βασιλιάς Λουδοβίκος Β΄ που αγόρασε 200. Θεμελιωτής της και πρώτος διοικητής υπήρξε ο Γεώργιος Σταύρου, όπως επαληθεύει και το κείμενο Α. Στις επόμενες διευρύνσεις του κεφαλαίου της Τράπεζας άρχισαν να μετέχουν κεφαλαιούχοι, έμποροι κυρίως, του ελληνικού χώρου (Σκουζές, Ράλλης κ.λπ.). Το ίδιο κείμενο προσθέτει πως την Τράπεζα θα διοικούσε επιτροπή που θα εκλεγόταν σε γενική συνέλευση των μετόχων, αλλά τις επιχειρήσεις της θα ήλεγχε βασιλικός επίτροπος. Τα 4/5 των κεφαλαίων της θα διατίθενταν για δάνεια υποθηκών ή καταθέσεων χρυσού ή αργύρου με τόκο ως 10%.

Η δραστηριότητά της στα πρώτα στάδια ήταν μάλλον χωρίς σαφή προσανατολισμό, καθώς οι συνθήκες που επικρατούσαν στην ελληνική οικονομία δεν ήταν δυνατόν να αλλάξουν με ταχείς ρυθμούς. Το μεγάλο της πλεονέκτημα και ταυτόχρονα η κύρια πηγή εσόδων της ήταν το εκδοτικό δικαίωμα, η δυνατότητα της να εκδίδει τραπεζογραμμάτια, χαρτονομίσματα δηλαδή, για λογαριασμό του ελληνικού κράτους. Το τελευταίο μάλιστα ενίσχυε ή και επέβαλλε την κυκλοφορία τους. Προς επίρρωση του στοιχείου αυτού, το παράθεμα Α αναφέρει πως η Τράπεζα είχε το δικαίωμα να εκδώσει τραπεζογραμμάτια που δε θα ξεπερνούσαν τα 2/5 της αξίας των κεφαλαίων της.

β) Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας. Όπως επισημαίνει και το κείμενο Β, έπρεπε σύμφωνα με τους οικονομικούς κύκλους της Κ.Τ.Ε να γίνει μια τραπεζική μεταρρύθμιση και για να περιορισθεί το κεντρικό εκδοτικό ίδρυμα στην παροχή δανείων βραχείας προθεσμίας και εύκολης εκκαθάρισης και για να ρυθμιστούν οι σχέσεις Κράτους και Εκδοτικής Τραπέζης. Έπειτα από διάφορες λύσεις που προτάθηκαν, προτιμήθηκε η διχοτόμηση

της Εθνικής Τραπέζης και η δημιουργία νέας Εκδοτικής Τραπέζης με το όνομα Τράπεζα της Ελλάδος.

Αυτή θα αναλάμβανε τη διαχείριση των χρεών, την έκδοση χαρτονομίσματος και την ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής. Σύμφωνα και με στοιχεία του κειμένου Β στη νέα Τράπεζαν θα μετεβιβάζονταν ορισμένα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού της Εθνικής Τράπεζας. Το κύριο στοιχείο του παθητικού που μεταβιβάστηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος ήταν το σύνολο του ποσού των κυκλοφορούντων τραπεζογραμμάτων. Συγχρόνως, μετεβιβάστηκαν και τα στοιχεία του ενεργητικού που αποτελούν το αντίκρυσμα της κυκλοφορίας των τραπεζογραμμάτων. Τα στοιχεία αυτά ήταν τα δάνεια της Εθνικής Τραπέζης προς το Κράτος, όπως και ειδικοί λογαριασμοί των τραπεζογραμμάτων που εκδόθηκαν με ειδικούς νόμους.

Παρά τις αντιδράσεις της Εθνικής Τράπεζας και κάτω από την πίεση των ξένων συμβούλων, το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα. Πράγματι, οι έντονες αντιδράσεις της Εθνικής Τράπεζας πιστοποιούνται και στο κείμενο Β, όπου σημειώνεται πως η Εθνική αρνήθηκε να μεταβιβάσει το αντίκρυσμα σε χρυσό των ήδη κυκλοφορούντων χαρτονομισμάτων, ισχυριζόμενη ότι το ποσό αυτό δεν το απέκτησε μέσω της ανανέωσης του εκδοτικού προνομίου και κατά συνέπεια, αποτελεί ιδιοκτησία της. Προκειμένου να το μεταβιβάσει θα έπρεπε να της δοθεί αποζημίωση ίσης αξίας σε δραχμές.

Η λειτουργία και των δύο τραπεζικών ιδρυμάτων οδήγησε σε θετικά αποτελέσματα την ελληνική οικονομία, τόσο κατά τον 19^ο όσο και κατά τον 20^ο αιώνα.

ΘΕΜΑ Δ1

Η δυναμική παρουσία των κομμάτων στην πολιτική ζωή της χώρας αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι οι τρεις ηγέτες τους διπύθυναν τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης κατά το 1843-1844. Οι ηγέτες αυτοί κατόρθωσαν να αποφύγουν τις ακραίες θέσεις, να επιβληθούν στις ριζοσπαστικές ομάδες των κομμάτων τους και να πάρουν από κοινού αποφάσεις για τις συνταγματικές ρυθμίσεις.

α) Οι κομματικές παρατάξεις συμφώνησαν στην ανάγκη να κατοχυρωθούν συνταγματικά ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα: η ισότητα απέναντι στο νόμο, η απαγόρευση της δουλείας, το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου, η ελευθερία γνώμης και τύπου, η προστασία της ιδιοκτησίας, η δωρεάν εκπαίδευση. Το κείμενο Γ λειτουργώντας επιβεβαιωτικά αναφέρεται στην κατοχύρωση σχεδόν του συνόλου των θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων, όπως εκείνα της ατομικής ελευθερίας, της ισότητας απέναντι στον νόμο, του απαραβίαστου της κατοικίας, του απόρρητου της αλληλογραφίας, της απαγόρευσης της δουλείας και των βασανιστηρίων, της ελευθερίας της γνώμης και του Τύπου. Όλοι οι αντιπρόσωποι συνειδητοποίησαν ότι υπήρχαν αξίες και δικαιώματα που έπρεπε να προστατευτούν από την αυθαιρεσία της κρατικής εξουσίας. Μια αδυναμία ήταν το ότι δεν κατοχυρώθηκε συνταγματικά το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταίριζεσθαι, πράγμα που μπορούσε να φέρει εμπόδια στη συγκρότηση κομματικών μηχανισμών.

Στο σύνταγμα καθορίστηκαν και οι βασιλικές εξουσίες. Μεταξύ των σπουδαιοτέρων ήταν η συμμετοχή του βασιλιά στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας και η αρχηγία του κράτους και του στρατού. Όμως, καμία πράξη του δεν είχε ισχύ χωρίς την προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού. Με άλλες διατάξεις, προβλεπόταν η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας. Οι γερουσιαστές θα διορίζονταν από τον βασιλιά και θα διατηρούσαν το αξίωμά τους ισόβια.

Προς επίρρωση και συμπλήρωση των γνώσεων αυτών το κείμενο Β επισημαίνει πως η εκτελεστική εξουσία ανήκε στον βασιλιά και ασκούσαν από τους υπουργούς του, οι οποίοι ήταν υπεύθυνοι για τις πράξεις τους. Οι υπουργοί διορίζονταν και παύονταν «ελευθέρως» από τον ανώτατο άρχοντα. Η νομοθετική εξουσία ασκείται από κοινού από τον βασιλιά, τη Βουλή και τη Γερουσία. Αν και προβλεπόταν έλεγχος της κυβέρνησης από το νομοθετικό σώμα, η νομοθετική πρωτοβουλία και το δικαίωμα της κύρωσης των νόμων ανήκε στον βασιλιά. Ο τελευταίος ενίσχυε τις αρμοδιότητες και την εξουσία του διατηρώντας το δικαίωμα διάλυσης, χωρίς περιορισμό της Βουλής, αλλά και διορισμού των μελών της Γερουσίας.

Το κείμενο Γ επίσης προσθέτει στις βασιλικές εξουσίες την πρωτοκαθεδρία του βασιλιά, ο οποίος μεταξύ άλλων διατηρούσε το δικαίωμα διορισμού και απόλυσης των υπουργών και των δημοσίων υπαλλήλων, τη διοίκηση του στρατού, την αποκλειστική αρμοδιότητα συνομολόγησης διεθνών συνθηκών και το προνόμιο του

διορισμού των μελών της Γερουσίας, η θητεία των οποίων προβλεπόταν να είναι ισόβια.

β) Με το σύνταγμα του 1844 κατοχυρωνόταν, με ελάχιστους περιορισμούς, το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας για τους άνδρες, ρύθμιση που αποτελούσε παγκόσμια πρωτοπορία και οριζόταν η εκλογική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία οι εκλογείς μπορούσαν να δώσουν θετική ψήφο σε όσους υποψηφίους ήθελαν, συμπληρώνοντας ψηφοδέλτια, ακόμη και διαφορετικών συνδυασμών. Πράγματι, το κείμενο Α επιβεβαιώνει πως ο εκλογικός νόμος της 18ης Μαρτίου 1844 αναγνώριζε το δικαίωμα του εκλέγειν σε όλους τους αυτόχθονες Έλληνες που είχαν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους και ήταν κάτοχοι κάποιας ιδιοκτησίας, είτε είναι ακίνητη είτε κινητή αρκεί να είναι «προσοδοφόρος» και να φορολογείται. Όμως, ακόμη και οι στερούμενοι ιδιοκτησίας είχαν δικαίωμα ψήφου, με την προϋπόθεση πως εργάζονταν ή ήταν ελεύθεροι επαγγελματίες.

Το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας δημιούργησε νέους όρους για την πολιτική και κομματική δράση, καθώς ανοίχτηκε ευρύ πεδίο για τη συμμετοχή πολιτών και κομμάτων στο δημόσιο βίο και διευκολύνθηκε η διεκδίκηση συμφερόντων. Το κείμενο Α προσθέτει πως η ανά τακτά διαστήματα προσέλευση των εκλογέων στις κάλπες για την ανάδειξη Βουλής εμπεριείχε μια δυναμική, που επρόκειτο γρήγορα να δημιουργήσει μια αξιόλογη παράδοση, αυθεντικά δημοκρατική.

Το σύνταγμα του 1844 αποτέλεσε σημείο αναφοράς στην πολιτική ζωή του τόπου και έθεσε τις βάσεις για το ρίζωμα του κοινοβουλευτισμού και τον εκδημοκρατισμό της χώρας.

- ❖ Με υπογράμμιση επισημαίνονται τα στοιχεία των παραθεμάτων
- ❖ *Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές και εναπόκεινται στην κρίση των μαθητών*

Επιμέλεια: Άρης Τσιαντόπουλος